

РАДА

газета політична, економічна і літературна
ВИХОДИТЬ ЩО-ДНЯ, ОКРІМ ПОНЕДІЛКІВ.
Рік третій.

Адреса редакції і контори:
у Києві, Велика Підвальна вул. д. 6,
біля Золотих воріт.
Телефон редакції 1458.
Телефон друкарні 1069.

Умови передплати на р. 1908.

на рік	на 6 міс.	на 3 міс.	на 1 кв.	на 1 міс.	на 1 нед.	на 1 дн.
6.50	4.25	3.75	3.25	2.75	2.25	1.75

Років передплати можуть виплачувати передплату частками, в 2 строки: на 1 янв. 3 карб. і на 1 апр. 3 карб., в 3 строки: на 1 янв. 2 карб., на 1 фев. 2 карб. і на 1 марта 2 карб.
За границю: на рік 11 карб., на півроку 5 карб. 50 к., на 3 міс. 2 карб. 75 к., на 1 міс. 1 карб.
Передплата приймається тільки з 1-го числа кожного місяця.
За зміну адреси 30 коп.

Автори рукописів повинні подавати свої привілеї і адресу. Редакція може скорочувати і змінити статі; більш статі, до друку негодні, переходять в редакції 3 місяці і видаються авторам їх коштом, а дрібні замітки і дописи одразу знищуються.

Рукописи, на яких не зазначені умови друку, вважаються безплатними.

Умови друкування оповісток:

За рядок петиту попередю тексту або за його місце платиться: за перший раз 40 коп., за другий 20 коп.

За рядок петиту після тексту: за перший раз 20 коп., за другий—10 коп. Хто шукає заробітку, платить за оповістку в 3 рядки 10 коп. за раз

Жертвуйте на пам'ятник Т. ШЕВЧЕНКОВІ у Києві!

Жертви по всій Росії дозволено збирати Полтавській Губернській Земській Управі.

86—28

З 1-го октябрю до кінця року „РАДА“ коштує 1 р. 75 коп.
Пер дплата приймається.

ТОВАРИСТВО МА-НУФАКТУР „Ісаак Шварцман,“ Подол, проти Кон-трактового дому.
Найбільший мануфактурний магазин у Києві.
Для дрібної продажі одділено два повних поверхи. Кожного дня одержуються останні новини сезону кращих російських і закордонних фабрик по одділах: суконному, шерстяному, шовковому, полотняному, мебловому, хустяному, бавовняному і шп. Відділ у г. Кременчузі, Катерининська вул., проти Думи. По п'ятницям продажі лишків.
25-364-4

ТЕАТР Б. Т-ВА ГРАМОТНОСТИ.
Сьогодні, 21-го, вранці по зменшен. ціні виставлено буде **„Пошились у дурні“** опера на 3 дії шеф. цін. виставлено буде **„Богдан Хмельницький“** Учасі бере вся труппа. Увечері при участі **М. Заньковецької** АНОНС: У понеділок, 22-го, по загальноприсутнім цінам виставлено буде **„Сорочинський ярмарок“**, пом. на 4 дії з співами і танцями Старницького. У вівторок, 23-го, при участі **М. Заньковецької** вист. буде **„ЛИМЕРІВНА“**. Початок вист. о 8 год. веч. Ціни місцям звичайні. Капельмейстер Густав Елінек. 317—20 Відповідальний режисер М. Садовський.

Театр „СОЛОВЦОВЪ“ Дирекція С. В. БРИКІНА
Сьогодні, 21-го септ., два спект. вранці **„Гроза“** на 5 д. Островського. Лектор Г. по значно зменш. цін. спектакль-лекція **„Гроза“**, в. Александровський. Початок о 12 год. д. Увечері в 2-й раз нова **„Казенная квартира“** на 4 д. В. п'єса реперт. Імператорськ. театр. Бер. уч. д-ви: Ліна, Матроз, Насгал., Стреша, Токар, Чукавін, Юр'єва; д-д: Волхов, Борис, Дагмар, Дагмар-Жук., Дванс, Дув., Крам., Леон., Неділ., Руд., Смірн., Степан. Режисер В. М. Дагмаров. Початок о 8 год. веч. Ціни місцям звичайні. Билети продаються. У понеділок, 22-го, загальноприсутній спектакль в перший раз **по повновленню „ШУТИ“**, ком. на 4 д. в віршах. У вівторок, 23-го, у 1-й раз **нова п'єса комедія-сатира** на 4 д. пер. Лоло (Мунштайна) **2x2=5**. У середу, 24-го, в 4-й раз п'єса С. Юшвевича **„КОРОЛЬ“**, на 4 д. 25-го, у 2-й раз п'єса Г. Запольської **„ИХЪ ЧЕТВЕРО“** (Ich czworo), на 3 д. і 5 карб. **„ВОРЪ“**, на 1 д. О. Мірбо. 347—23

Городський театр. Дирекція С. В. БРИКІНА
Сьогодні, 21-го, два спект. вранці **„Демонъ“** Бер. уч. д-ви: Гушина, Ясенов-по загальноприсутнім цінам **„Князь Игорь“** Бер. уч. д-ви: Валіцка, Чалева, Леонтєва, Карпантьє; д-д: Махін, Брайнін, Вочаров, Боссе, Тихонов, Цесевич, Летичевський. Початок о 7½ год. веч. 22-го, **„ТРАВІАТА“**. 23-го **„РИГОЛЕТО“**. 24-го, **„АЙДА“**. 25-го, **„СНАЗКА О ЦАРЬ САЛТАНЪ“**. 27-го, вист. буде у 1-й раз на квітвськ. сцені з повн. ков. обст.—**„СНАЗКИ ГОФМАНА“**. Билети продаються. м—389—11

В МАГАЗИНІ КВІТОК „RIVIERA“
7 Миколаївська будинок Цирка, 7.
Одержано пальми з Сухума у великому виборі всяких розмірів.

Московський торговий дім І. Сехович та Син
у Києві, на Подолі, Олександрівська пл., тел. 21—77.
У мануфактурному і сукняному відділах одержано до сезону всякі новини російських і закордонних фабрик. По п'ятницях просяться лишки. 9-362-7

САДІВНИЦТВО І ТОРГІВЛЯ НАСІННЯМ ЕДМУНДА В. КРІСТЕРА
Бярлівська вул., вл. дім, № 6. Магазин на Хрещатику, № 23, проти „Гранд-Отеля“.
Пропонує до наступ. осіннього сезону фруктові та декоративні дерева і кущі, довголітні квітки, троянди, велетенські полуниці (клубн.), галандські квіткові головки, садівницькі струменти та инш. 5-407-3
ПРЕЙС-КУРАНТ ПРИ БАЖАННЮ ДАРОМ.

ГОЛОВНЕ ДІЛО музичних струментів і нот Г. І. ІНДРЖИШЕКА ПЕРЕНЕСЕНО
у нове помешкання на Хрещатику, № 41.
старе помешкання передається. гд.—853—20.

МАГАЗИН КВІТОК „ФЛОРА“
Миколаївська, 3. Телеф. 1210.
Великий вибір свіжих і штучних квіток і надій. 100-415-4
Студент шукає уроків. Адреса: Іванівська № 42, квартира 10. 3-423-1

Біля землі.

Вище ми бачили (див. число 213-те „Ради“), що пересічно й приблизно на Україні що-місяця прикуповує собі землі до „хазайської“ норми більше трьох тисяч семейств. Але три тисячі семейств—це ще не все українське селянство, а тільки дуже незначна його частина, щось менше 1/1000. Як же стоїть земельна справа у більшості селянства, у тих 999/1000, що землі за допомогою селянського банку не купують?

Частина з них—звертається до старого способу:—переселення. Що здебільшого жде їх там, на нових місцях, це можна побачити з телеграми, одержаної цими днями полтавським губернатором од групи переселенців-полтавців з Сибіру. „Сидимо два місяці в Ушкулі, кустанайського повіту,—повідомляють бідолашні „піонери“. Води немає. Участок не обмежовано. Голодуємо. Посібія немає. Просимо розпорядитись і поклопотатись про посібія. Не вважаючи на таку негостинність нових місць до наших людей, ті все-таки не перестануть переселятись туди, бо—що ж иншого робити.

Ті, в кого не вистаєє коштів ні на переселення за Урал, ні на ведення господарства в себе дома, шукають собі якихсь міражів і здебільшого попадають у цупкі пазури всяких пауків та експлуататорів. Так, у переяславському повіті знайшлись „дільці“, які скористувались безпорадним становищем селян і стали переправляти їх в Америку, обіцяючи їм певний заробіток по 2—3 карб. що-дня. Окрім обіцяного заробітку, приманкою служили ще байки про безвісти пропавших односельців, які ніби-то розбагатіли в Америці. Терпячи останнє, бідолашні селяне спродали своє добро і помандрували за море, витратившись на плату агентам за „переправу“, се-б-то за перехід границі без губернаторського паспорту. А в результаті... знову одчай. Переселенці попали в Америку в момент кризи й безробіття, не знаючи мови, не маючи, до того, ні родичів, ні знайомих. В їхніх листах до ладу повно прокльонів на адресу „агентів“ та пересторог проти цих непевних „дільців“. Але повороту вже немає.

Та всім вихити з рідного краю неможна, хоча б через те, що більшості селян не стане грошей навіть на дорогу до Америки. Та ще й те треба взяти на увагу, що більша частина селянства, розуміється, цілком невідомо, додержує... теорії Мальтуса. „Народу занадто багато стало“, „тіснота“, „не потовнилося“,—ось які фрази доводяться раз-у-раз чути од розумних сільських людей. Звичайно, до Zweikinder-system селяне ще не подумались. Своєї надії вони більше покладають на більш-менш стихійні з'явища: війну, холеру, переселення... Війна, холера, переселення,—всі такі і їм подібні з'явища селяне оцінюють не тільки з негативного погляду, а й позитивного: „народу поменшає“, „вільніше стане жити“. Отже бачучи, що значна частина селян виселється світ за очі, решта селян якось мимоволі зважає цей факт, починає сподіватись кращих часів і—лишається на селі.

І уявляючи собі, що мріє селян про „полехкість“ до певної міри мають під собою реальний ґрунт. Так, напр., з того самого переяславського повіту повідомляють, що в період найгостріших аграрних розрухів ціни на землю в повіті не падали так низько, як тепер. Усього два роки тому земля

продавалась по 250—300 карб. за десятину, а в де-яких місцях, як у с. Пристромах, платили по 500 карб., а тепер нема покупиці і по 100 карб. за десятину. Таке пониження цін—додає кореспондент—з'ясовується все зростаючим масовим переходом на переселення. Переселенці продають свої участки, і це викликає таку паніку в земельних цінах.

Про це саме повідомляють і з інших місцевостей України. В уманському повіті ціни на селянську надільну землю вагаються між 120—200 карб. за десятину, паляючи полекулди по 100 карб. У мелітопольському повіті скупщики скупують селянську надільну землю по 140 карб. за десятину, в павлоградському повіті—по 60—130 карб. за десятину і т. д.

Здавалося б, тут-то й жить тим селянам, що зостаються вдома. Землі продажної скільки вгодно, пролається вона дешево—гуляй, душа, в роскоші! Та на перешкоді селянському розкошуванню стає брак грошей. Що та категорія селян, про яку ми зараз говоримо, не має власн. готових грошей це ясно само собою, бо інакше ці селяне не лежали б до першої категорії, яка купує землю за допомогою селянського банку. І от починається біганина за грошми. Насамперед вдаються за проханнями до селянського банку. Розуміється, що з того нічого не вийде: банк попросту одмовляється мати діло з „неналежними“ клієнтами. Така історія трапилась, між иншим, у селі Камені (на Волині). Тамгешні селяне задумали прикупити собі земельки, яка продавалась недалеко. Вийшло, однак, так, що землю купили не всі селяне, а тільки найбільш заможні, які й без того мали десятин по 25 на двір. Сталося так через те, що селянський банк позичив грошей тільки заможним селянам, бідним же в позичці категорично було одмовлено. Така сама доля спіткала й „дрібно-буржуазні“ зманяння бідніших селян уманського повіту. До сього часу вони подали вже більше 150 прохань, щоб їм було позичено грошей під заставу наділів, але досі жадного прохання ще не задоволено, не зважаючи навіть на те, що місцева земле-устроїтельна комісія здебільшого давала прихильні „заключення“.

Не розжившись на гроші в селянському банку, селяне вдаються до позичкових товариств. Але й там їх чекає невдача. Основа оборотного капіталу позичкових товариств складається переважно з вкладок заможніших селян. Але останнім самим тепер потрібні готові гроші, бо скупка земель за безцінь є значно вигіднішою операцією, ніж тримати свої гроші в позичковому товаристві навіть за 6—7 проц. Таким чином, оборотний капітал позичкових товариств зменшився тепер до нечуванних розмірів, отже видавати позички та ще „неналежним“ клієнтам просто нема з чого. В кращому разі, на позичку доводиться чекати 8—12 місяців, се-б-то стільки часу, що земля може бути куплена, продана й знов перепродана, що часто-густо й трапляється.

Звернувшись у свої надії на прикупку землі у власність, селяне звертаються до останнього способу: аренди. Але й тут їх зустрічає непереможна перешкода в виді зросту арендних цін. Так, ці два, здавалося б, цілком протилежні з'явища—нечуванна дешевість селянської землі і страшний зріст арендних цін, рівно, як і ціни на поміщицьку землю—мирно уживаються поруч на українському селі. Наскільки в дійсності зросли арендні ціни в Україні можна побачити з перших ліпших прикладів. У Таврії, напр., селянський банк купив великий маєток „Кашка-Баш“ і оддав його в аренду л. Дикові за 50.000 карб. Той, з свого боку, передав землю в аренду селянам по 15 карб. за десятину,—ціна для Таврії надзвичайно висока. Далі, з павлоградського повіту повідомляють, що арендні ціни на землю, які були значно понижлись підчас подій 1905—6 р.р., тепер знов пішли вгору. Зараз пересічна арендна ціна десятини землі на одні засів—не менше 15 карб. В де-яких місцевостях повіту ціни доходять навіть до 40 карб. за десятину. Так, поміщик Б. здав свою землю селянам з с. Ніскальки по 38 карб. за десятину. Ще гірше склялися обставини для селян у Бахмутському повіті. Там добрим показником земельного голоду у селян являються щорічні торги на пахотну городську землю при Бахмутській городській управі. Для пригородних селян аренда клатки цієї землі служить великим плюсом у бюджеті, а здебільшого, то й єдиним джерелом існування. І от сього року ціни підскочили до нечуваної висоти. Із 214 десятин тільки 12 дес. найбільш кепської землі здано по 6—7 карб., кілька десятин—по 13 карб., а вся решта—по 35 і 47 карб. Ціна нечувана, й тільки одчай міг піднести її так високо. При теперішніх цінах обробити й засіяти десятину землі коштує коло 100 карб., а пересічна урожайність—сам-сім. „Не повернеш навіть затрачених грошей і праці“,—кажуть селяне.

До українсько-єврейських відносин

Єврейське питання на шпальтах „Ради“ обмірковується не вперше. Не рахуючи більшого числа дрібних статей і заміток, маємо в цій справі статі д. Д. Д. „Історичне неутво чи національна безтатність“ (ч. 110), д. Гр. Сьогобочного—„До єврейського питання“ (ч. 127), д. М. Г.—„Антисемітизм чи розумний національний егоїзм?“ (ч. 179) і инш. Нарешті, останні дні поповнили цей реєстр редакційною статтею в ч. 208 про сучасне гетто та статтею д. Виборця з Полтавщини. Література, як бачимо, хоч і невелика, але все ж таки можна було сподіватись, що порушене в ній питання буде освітлено зо всіх боків і зо всіх можливих поглядів. На жаль, в дійсності справа стоїть зовсім не так.

На нашу думку, головна хиба всіх згаданих статей (за винятком статі д. М. Г.) полягає в тому, що автори їх стоять на цілком нерелевній, абстрактній ґрунті. Вони, насамперед, уявляють собі єврейську інтелігенцію якоюсь суцільною масою, без жадного поділу на групи, без диференціації, без перегордок. Далі, цілу єврейську націю вони уявляють собі не як живий організм, що живе й розвивається в залежності од того і в тісній зв'язку з тим, як живе й розвивається та нація чи та країна, в яку її втиснуто. Ні, ці автори вважають євреїв носителями якогось особливого, специфічно-єврейського національного духу, який не покидає їх протягом 19-столітніх мандрівок і який має здібність

*) Бажаючи як найширше освітити єврейсько-українські відносини, редакція дає змогу відомитись в цій справі представникам різних поглядів.

видруковано акт обвинувачення, допит підсудних, посвідчення свідків, промови тов. прокур. та оборонців: прис. адв. І. Ф. Динновського, прис. адв. Ю. Іс. Леша, пом. прис. адв. І. Л. Скловського, прис. адв. А. Д. Марголіна, прис. адв. Я. С. Гольдвейзера, прис. адв. В. К. Калачевського й промови студентів Левицького та Біка й приговор суда.

◆ **Сипний тиф.** За тиждень—з 8 й до 15 сього септєбря у Київі занедало в сипний тиф 40 чоловіка, в лугянській тюрмі—3 чолов.

◆ **3 Волинні. Ген.-ад. Дубасов.** Нещодавно волинське губернське правління "за-требувало" через петербурзьку поліцію од відомого генерал-ад'ютанта Дубасова копію з купчої на маєток його дружини в старокопистинському повіті. Але ген.-ад. Дубасов у відповідь на це написав ось що: "Если волинському губернському по-крестянським д'бамъ присутствію что либо необходимо отъ моей жены, то оно должно просити, ходатайствовать, а отнюдь не требовать. А потому настоящий документ, неприемлемый ни по существу, ни тѣмъ болѣе по формѣ, возвращаю губ. пр. Г.-а. Дубасовъ."

◆ **3 Чернігівщини. Душогубство.** 16 сент. в г. Конотопі, на Ромеиській в., убито власника цегельні та торговця готовою одіжжю Зіму і його жінку. На передодні зашли до Зіми двоє невідомих і, довідавшись, що його самого нема вдома, попрохали переказати хазяїнові, що в 10 год. увечері вони зайдуть ще замовити цегли. На призначений час невідомі справді прийшли знов. Коли Зіма відчинив їм двері, вони зараз накинулись на його й задушили і дали так саме розсправити і з жінкою його. 10-літня дочка Зіми почала була кричати, але убивці, загрожуючи ножами, звелі їй мовчати, а показати їм, де лежать гроші. Один розбишак злегка поранив її ножем. Потрусувши все у хаті і знайшовши всього 15 карб., розбишакі втікли. Після небіжчиків лишилися семеро сиріт. (К. В.)

◆ **3 Полтавщини. На пам'ятник Шевченкові.** За час з 12 й до 18 септєбря до каси полтавської губернської земської управи надійшло жертв на пам'ятник Тарасові Шевченкові у Київі 59 карб. 82 коп., з яких 53 карб. 82 коп.—од спектакля, уопраженого в Полтаві 31 агуста. Всього за цей рік надійшло вже 4,593 карб. 05 к. (П. Г.)

◆ **Зварив хорого.** Цими днями у Полтаві в псіхіатричній лікарні служник Сидоренко наготовив для хорого І. Орловського купіль. Купіль був такий гарячий, що нещасний хорий через кілька годин після того й помер. Цей випадок для порядків у лікарні надто характерний, бо зварити чоловіка не так то й легко. Виявляється, що ніхто не перевіряє температури купелю і служник "на око" рішає, чи досить теплий він. Певня ж річ, хорий не сам увів в отакий купіль і крики його нікого не прикликали до себе. (Утро)

◆ **"Газ. Гадач. Земста"** буде виходити і року 1909. На засіданні 15 сього септєбря повітове земське зібрання, після дебату, постановило видання її не перепиняти.

◆ **Стрічають холеру.** В с. Чернеча Слобода, ромеиського пов., найнято окрему

хату й привезено лікаря на боротьбу з холерою бо, кажуть селяне, "вона вже ест в Ромнах, то значить швидко й до нас завитає". А тут недорід послав таки добру постіль для непрошеної гості. (Од власн. кор.)

◆ **3 Харківщини. Припинено кару на смерть.** Із г. Харькова "Рус. Слово" пише: Командуючий військом київської воєнної округи генерал Сухомлинов був затвердив смертний приговор воєнного суду над Пилипом Колесниченком та Мартином Ткаченком в справі про убивство ними в с. Бабаях, харківського пов., селянки Бондаренкової. Увечері напередодні карі, як обох засуджених уже мали вішати і їх переведено було в окремі камери, де священник почав їх уже напутувати, Пилип Колесниченко несл. одивано попрохав до себе товариша прокурора. Коли той прийшов, то Колесниченко сказав йому що Ткаченко в тому злочині не брав ніякої участі, що Бондаренкову вбив він сам.

Зараз повідомили про це прокурора харківського окружного суда та харківського губернатора і на прохання прокурора послали командующому військом строчну телеграму. Пізно уночі надійшла відповідь, щоб кару на смерть над Колесниченком та Ткаченком припинити. Тепер з приводу Колесниченкової заяви продавиться слідство.

◆ **3 Таврії. Протихолерне прищеплення на селі.** В с. Веселянці, мелітопольського пов., коли з'явилася холера, було зроблено аж 400 протихолерних прищеплень місцевій людуності. (Б. В.)

◆ **3 Галичини. Шарклатина у Львові** не спинається й досі. Оце й не що давно занедало на шарклатину 16 душ; усього по лікарнях лежить аж 268 душ.

◆ **Цікава конфіскація.** На галицькому небі з'явився такий дивний знак, як конфіскація "Czas-u". Справді краківський "Czas", орган самого намісника Бобжинського, ц. 220 од 12 (25) септєбря сього року сконфісковано за статую, в якій автор, мовляв, "через неправдиве освітлення справи старается понизити в поязі зарядження властей та підбурити й інших до ненависти й погорди проти ц. к. армії та ц. к. жандармерії". Тільки одна потіха, що привід до такого протизаконного виступу дали "Czas-ovi" не галицькі порядки, а "Zajscia w Lublanie" (така та статя, за яку сконфісковано "Czas"). Для вчинків ц. к. армії, ц. к. жандармерії та інших ц. к. поліції в Галичині "Czas" не перестав мати стількі слів похвали, як це свідчить звітлення про недільну (14/22 сент.) подію у Львові. (Діло)

◆ **Холера у Київі.** За 19 септєбря з холерного барака при Олександрівській лікарні, видужавши, виспасалося 7 чоловіка. В еврейську лікарню 19 сент. при-ставлено одного непевного по холері. Видужавши, вивисався того дня з лікарні оди. Усього ж од початку пошести холери у Київі зареєстровано 362 непевні холерні випадки; з їх очевидну холеру встановлено у 108 випадках. Померло ж за цей час од холери 48 чолов.

◆ **Холера на Київщині.** 3 Київщини надійшли відомості про не-певні холерні слабування із таких місцевостей: з м-ка Б.-Череві, де занедало 25 і по-мерло 2 чолов. (за два дні); з с. Сивянів, васьківського пов., де занед. 1; з с. Даври-вків, де помер 1, і с. Горобіва, сквир-ського пов., де занед. 1.

Сьогорішній врожай на Поділлі.

— Сьогорішній урожай на Поділлі, на данні "Т.-п. Г.", був у цілому пересічним. Озима шпешія дала не кепський урожай; по-ривіюючи гарно вога вродила в брацлавському повіті, де місяцями збирали до 200 пуд. з десятина замість звичайних 50—100 пуд., по-части в кам'янецькій і місцями в вінницькій; нижче пересічного врожай був в ольгопольським, новоушицьким, літиським і гайсинським пп.; в літанським п. зібрано до 60 пуд. з десятина замість звичайних 80 пуд., в гайсинським до 70 пуд. замість звичайних 100—120 пуд.; в новоушицьким збирали місяцями ледве 45 пуд. з десятина замість 80—90 пуд. Ярова шпешія дала пересічний урожай; в ямпільським п. збирали до 60 пуд. з десятина замість 60—70 пуд., в ольгопольським п. 65—100 пуд. замість 90—120 пуд., в гайсинським 70—90 пуд. проти 70 пуд.; в новоушицьким п. місяцями збирали ледве 45 пуд. проти 90 пуд. Жито дало врожай близький до пересічного; гарно вродило воно в брацлавським, почасти в кам'янецькій і ямпільським пп.; в останнім п. місяцями зустрічається й кепський урожай. Нижче пересічного урожай вийшов у ольгопольським, новоушицьким і вінницьким пп., де збирали місяцями коло 50 пуд. замість 100 пуд.; в літиським п. збирали до 65 пуд. проти 80 пуд. Овес дав у цілому урожай нижче пересічного; в брацлавським п. збирали 45—100 пуд. проти 50—100 пуд., в ямпільським п. 50—70 пуд. проти 80 пуд.; в вінницьким п. збирали місяцями до 80 пуд. проти 60—120 пуд. Урожай ячменю трохи кращий. В ольгопольським п. збирали 60—70 пуд. проти 70—80 пуд., в брацлавським п. 50—150 пуд. проти 60—80 пуд.; гарно вродив ячмінь у прокуровським п.; в ямпільським п. збирали 70—80 пуд. проти 70—75 пуд. Проро й кукуруза обіцяють досить гарний урожай. Зерно не дуже гарне, хоча подекуди зустрічається й досить гарне.

— **Урожай бурянів на Поділлі,** як повідомляє Gazeta Sukrowa, буде не дуже гарним. Починаючи з юня місяця, за ціле літо, не було більше 20 соняшних днів; домі при холодній погоді льоту і заряд. Результатом такої погоди являється те, що вага гички майже не зменшується, а буряк не росте зовсім і обідає урожай, який від торішнього. Разом з тим і цукру сьогорішній буряк видаватиме менше: в крамці разі вийде 50—55 фунтів цукру з одного берковца. До копки буряків досі ще не приступлено; таким чином, початок сьогорішньої кампанії дуже зацікавився й почеться не раніше 25 септєбря.

— **Ліси на Волинні.** На Волинні єсть чимало лісів, — загальним обсягом на 1,600,000 десятин. Найбільше лісів це в оверчукському повіті, що має свої дачі на 350,000 десят.; далі йдуть уже: ровенський повіт—з 305,000 десят., володимир-волинський—з 215 тисяча-

ми десят., дубський—з 213 тис. десят., новоградволинський—з 154 тис. десят., житомирський—з 150 тис. (приблизно) десят., ковальський—з 116 тис. десят., дубенський—з 79 тис. десят., заславський—з 58 тис. десят., кременецький—з 41 тис. десят. і старокостянтинівський—з 10 тис. (прибл.) десят. лісу. З усього цього казні належаться щось коло 350 тис. десят. та приватним особам 1 мільйон з лишком; усього відомосту належаться 30 тис. десят., селянам—1,300 десят.; мастирям та городам—6,000 десят.

— **Вивіз цукру з Одеси** за минулу кампанію був дуже високим. Усього од 1 септєбря 1907 р. до 1 септєбря 1908 р. вивезено з Одеси 4.904.846 пуд. цукру й у Владивосток 165.201 п. цукру. В порівнянні з попереднім роком вивіз зріс майже на 4 1/2 мил. пуд. Найбільше цукру вивезено в Турцію—2.385.273 п.; до Єгипту вивезено 2.037.685 пуд., в Англію—391.463 п.; в Болгарію—53.073 пуд., у південну Персію—33.637 пуд. та в Грецію—8.737 пуд.

— **Ярмарок.** Волинський вивід Імператорського російського т-ва садівництва 7 септєбря одриває в г. Житоїрі хмельовий ярмарок—конкурс. На цей ярмарок мають прийти хмелюводи не тільки з Волинні, а й з-за кордону. Вже єсть на ярмарок зразки відомого гуслицького хмелю, що надіслала богородська земська управа, на Московщині. Ярмарок упрямжається з метою зрегулювати ціни на хміль, що останніми роками все падає та падають, та вислати становиче хмелюводи взагалі. Зараз вивід уже має коло 40 сортів хмелю, що надіслали всіякі ін-ституції.

— **Безробіття.** Через брак замовлень на кременчуцьких чавунолварних заводах роцятно частяну робітників.

— **Засідання присутствія про товариства й спілки у Київі.** 17 септєбря у Київі одбулось засідання губернського присутствія в справах про товариства й спілки, на якому, між иншим, одмовлено в легалізації професійному т-ву під назвою "союз" слугащих в торг.-пром. підприємств г. Умані; зареєстровано ж: 1) ошадно-пенсіонну касу слугащих та робочих т-ва кав'язького бровара, 2) ошадно-підмогавну касу служ. та роб. ацційного т-ва "Ф. Ф. Брандт" у Фастові, 3) позачков-ошадну касу роб. Ізлінецького маєтку і 4) позач.-ошадну касу служ. квіт. університету.

— **Кооперативний рух.** Потребителське товариство організувало у себе селяне с. Липового, кременчуцького пов. (на Полтавщині).

— **Затвержено статут сільсько-господарського т-ва** в г. Горбові, кременчуцького пов. Клопочуть, щоб було дозволено одкрати на основі виробленого статуту глибокське сільсько-господарське т-во.

3 життя „Провіт“.

— Голова шкільно-лекційної комісії т-ва „Провіт“ у Київі запрохує членів комісії на чергове зібрання комісії у понеділок, 22 септєбря, у 7 1/2 год. вечера в помешканні товариства.

План засідання:

- 1) Організація сістематичних курсів.
- 2) Організація читаннів красивих творів українських письменників.
- 3) Біжучі справи.

миляється, одмовляючи йому в українській національності, покладаючись виключно на те, що він не писав українською мовою тому буди-то, що вона була не рідною для нього. А все через те, що „общеруській“ погляд, котрий не дуже то спинаючись перед важливістю національного питання, звязує це питання настільки, що звів його до однієї мови.

Хіба ж національність визначається тільки однією мовою? Зв'язує це питання і звести його на одну мову, це значить цілком понівечити його. Український націоналіст, як і всякий инший, не тому націоналіст, що він надає значіння цій мові і живає її скрізь. Почуття національності далеко складніше і містить в собі окрім головного елемента мови, як психологічно: о заряддя в зносинах з людьми, цілий комплекс инших почуттів та думок. Українець, котрий знає, припустім, французьку мову не згірше природного француза, все-таки не буде французом вже через те, що між ним та французом стіна з усіхких культурно-національних, історичних та сучасних традицій і звичок. Зв'язок з рідними місцями, з природою, з людьми, з котрими доводиться жити поруч, так одбивається на характері та на звичках, настільки міцний, що навряд чи можна його збути. Часто самі „айгірші“ політичні умови життя прив'язують людину так, що вона навряд чи проміняє її ні на краще в політичному відношенні жити. Тим то цілком зрозумілий відомий факт, що емігрантам дуже важко буває на нових навіть кращих місцях, і хоч врешті вони звикають до нових умов, але думки про старе, хоч і погане життя не так то швидко покидають їх. Так саме ми, українці, або росіяне не зостаємося добровільно жити за границею і не робимося французами чи німцями тим, що там ми б давно могли б бути через кілька років повноправними громадянами, а рвемося в свої бо-лоті. Само собою, що спільне життя України з Росією не пройшло марно за-ля українців, котрі врешті звикли дивитися на Росію, як на свою рідну країну не тому, що вона справді така вже рідна за-ля них, а тому, що 250 років життя України в межах Російської держави, в тих політичних умовах, які виробила російська держава, накіннувши їх усім народам, що входять в її склад (а українцям перепало

найбільше), відчуило їх у великій мірі од свого рідного краю і зробило їх „общерусами на малоруському ґрунті“, у котрих власно кажучи, нема ні рідного краю, ні рідної минувшини. Але для тих українців, котрі прокинулись та прокидаються для нового національного життя з відновлення української мови і з надавання їй літературного характеру, національне почуття набуло своєї визначности не тільки дякуючи мові, а дякуючи всьому тому, що цілком природно прив'язує людину до звичних місцевостей, до звичних людей. Саме головне—питання мови, власно кажучи, є останнє рішаюче питання, хоч само собою, що цього питання і близько не було б, як би життя України йшло нормальне, се-б-то як би російська держава клопоталася як найбільше про те, щоб усім иншим народам окрім великоросів жилися як найкраще в природних історично-етнографічних рамках, се-б-то, як би була можливість українському народові розвизатися і наблизитися до прогресу природним органічним шляхом і через його рідну мову йти до загально-людської культури. Поки ж цього нема, то питання мови буде довоге ще більш менш виразно нагадувати про себе і лякати полохливих людей усікими неможливими примарами, вроді сепаратизму для одних, шовінізму для других і т. инше. З цього видно, що мова набуває тоді тільки живого інтересу, коли у людей є фактичний зв'язок з рідним краєм, себ то симпатії до всієї її обстанови і до тих людей, з котрими доводилось і досводилось жити. Тим то справний українець мимоволі буде цікавитися історією минувшини свого рідного народу, його сучасним становищем, його мовою, його культурою і творчістю, його будучиною. Як же у його є шире бажання зробити: за для свого народу як найбільше добра, особливо тоді як цей народ ще пробує в такому скрутному становищі, як український народ, то само собою питання мови на якийсь час зробиється, сказати б, не тільки засобом але й метою, бо тільки з рідною за-ля народа мовою звязана можливість для нього досягти тих культурних моральних і матеріальних здобутків, котрі на самій природі повинні бути спільними за для усієї людскости. Отакій зміст, звісно в самих загальних рисах, має справний національ-

самосвідомість; і само собою „общерусу на малоруському ґрунті“, котрий не має ні рідного краю, а ні рідної минувшини, а ні психологічного родства з українським народом, не зрозуміти цього, хоча б він був і такою видатною людиною, як шановний професор, навіть з проблематичними симпатіями до українського народу, мова котрого на його „общеруську“ думку златна найголовніше для того, щоб збагачувати „общеруську“ мову та культуру.

Довелось трохи ухилитися в бік від того питання, котре було поставлено що до „общерусів“, чи вони є національністю, чи переступають тільки форма до великоруської національності, тому, що „общерусизм“ Овсяннико-Куликовського дуже таки помітно одбивається на тих питаннях, до котрих час вже поставитися цілком незалежно.

Тепер спинимось трохи на так званій „общеруській“ національності. Всякий народ, всака нація, в якому, б культурному стані вони не виступали перед нами, діїши до такого стану не зараз і налічуют за собою сотні років попереднього життя; тому то, коли виникає національне питання, як життєво питання усякої нації народа, то мимоволі доводиться заглядати і в минуле життя народа, себ то в його історію. Чи є така минувшини у ново-зробленого Овсяннико-Куликовського народа, чи то пак нації „общеруської“? Не треба глибоко і заглядати в історію Росії, щоб сказати, що „общеруси“ такої історії не мали. Справді, як прийняти за правило, що всякий народ повинен мати свою історію, то що ж нам скаже в такому разі „общеруська“ національність?

Державне ціле, яким являється перед нами Росія, є сумма окремих народів, котрі кожний нарізно жили колись своїми окремими історичним життям, а зараз живуть традиціями, що залишилися в спадщину од нього. Приймаючи це на увагу, треба отже зазначити, що великоруси мали свою „минувшину, українці—свою, поляки—свою і т. и., а для „общеруса“ його минувшини буде містити в собі всі оці окремі історії поодиноких народів, иншими ж словами, це значить, що „общеруси“ своєї історії не мали, бо всяка з цих історій буде чужою для „общеруса“, який не тільки не робив її, але й не міг робити, дякуючи своєму нелюдському поход-

— Призначена на сьогодні, 21 септєбря, лекція київської „Провіт“— „Про холеру“ у галицькій чайній не відбудеться через те, що адміністрація чайної віддала лекційний зал „союзу р. н.“ для якоїсь його лекції, не дивлячись на те, що „Провіт“ раніш була замовила цю залу за для своєї лекції.

Од Українського Наукового Товариства у Київі.

Сьогодні, в неділю, 21-го септєбря, о 12 год. дня в помешканні музично-драматичної школи М. В. Лисенка відбудеться друге наукове засідання товариства, на якому прочитають свої доклади: 1) Михайло Грушевський: Байда-Кущевський в поезії та історії; 2) Е. М. Куциньскі: Межигорський фанс. Потім відбудеться засідання ради. Гості входять по рекомендації дійсних членів, які можна дістати в бюро товариства: Велика Володимирська, 28. Редакція „Літ.-Наук. Вістника“.

За кордоном. УГОРЩИНА.

◆ **Виборча реформа.** 13-го септєбря відбулася у Фраца Кошута довга нарада про виборчу реформу в Угорщині; в нараді брали участь також граф Апоуні та міністр інстії Гюнтєр. Мета наради—вишукати засоби для боротьби з опозицією, що з'організувалася в самій партії незалежності (група Холло), проти п'ялорального воуга, який хоче завети в новому законі граф Андраші для гарантії переваги мад'ярів.

Офіціальне угорське телеграфне агентство з цього приводу веде різку полеміку з віденським „Waterland“ом, який обвинувачує угорських міністрів, за введенням п'ялорального голоування в законопроекті про виборчу реформу вони порушила умову в короні. Офіційно заявляє, що обіцяно було тільки одне, — що число виборців не буде менше зазначеного в законопроекті Крштофі.

АВСТРІЯ.

◆ **Національна ворожнеча.** Відносини між німцями та славянами в Австрії останніми часами знову страшенно загострились. Всеславянський празький з'їзд, з'їзд славянських журналістів в Любляні, з'їзд трьохмільйонного підрада французької фірми, лишній і почасти демонстративний прийом шарького муніципалітєта в Празі, — все це ображало й драгувало німців і врешті утворило таку атмосферу, що треба було сподіватися вибуху цієї національної ворожнечі. І події останніх днів у Любляні справді ці сподівання. В Любляні німці складають меншість, а через це зазначивши виступали не вони. Початок подій треба шукати не в Любляні і навіть не в Крайні, а в сусідній Штірії, в містечку, заселенім переважно німцями,—Петау. Недавно сюди вїзлялося зо всіх околєд словенців, члєни просвітнього товариства ім. Карла й Мефодія. Німці скористувалися цєю „славянською демонстрацією“, щоб показати, що вони —хазяїни в Петау: напали на словенців, багачько побили, й вигнали з міста. Це страшенно обурило словенців і вони постановили одомостат німцям. З цього приводу вони склали в Любляні величезне зібрання, на якому було змальовано насильства, зроблені німцями

жєнню. З цього виходить, що „общерус“ не має і свого рідного краю, бо Росія дуже велика і різноманітна по складу своєї людуності і по природно-історичним умовам свого життя, так що тіба тільки в абстракції можна вважати її за рідну країну, не кажучи вже про те, що самий зміст „рідного краю“ необхідно звязаний з минулою його історією, і раз своєї історії „общеруси“ не мають, то не мають вони і рідного краю.

Але по термінології Овсяннико-Куликовського „общеруській“ мові „недавнього походження, і значить „общеруси“ такий же новороджений народ. І справді, на перший погляд здається, що чому ж „общерусам“ не бути новою національністю, раз на лице є такий факт, як столітнє існування „общеруської“ культури.

Перед тим як подивитися на зміст цієї культури самої по собі і обговорити спосіб її переведення в життя, треба знову пригадати теперішній склад Російської держави, бо того, що Росія і зараз з'являє з себе конгломерат усіхких народів, котрі заявляють про себе і про свої потреби нарізно, не можна замовчати. І справді, всі народи Росії: великороси, українці, поляки, жиди, вірмени і т. и., мають свою окрему історію, виробили і свої власні культури, з котрих хоч і покористувалася „общеруська“ культура, але всетаки вони від того не втратили значіння для кожного з наведених народів. І раз ці народи зостаються і досі компактними національними групами, то само собою, що „общеруська“ культура, як би вона високо не стояла, буде чужою за для усіх цих народів, окрім хіба великоросів та „общерусів“ на всіх ґрунтах, просто і перш за все через те, що ця культура вироблялася і виробляється на чужій мові. І як представникам інтелігенції кожного з цих народів є якась змога користуватися з „общеруської“ культури, тим більш що доводиться і по неволі знайомитися з нею, то цього вже ніяк не можна сказати про прості класи кожного з цих народів. Значить простий народ усіх цих націй окрім великоросів зостається поза культурою, і „общерусам“, захопленим своєю культурою, нема ніякого клопоту про інтереси простих людей.

Правда, справедливість вимагає зазна-

1) Максимович т. III „Объ историч. ромавъ Кузша, Чорна Рада“, стор. 529.
2) Петров. Очерки исторіи украинской литературы, тл. 5.

в Пету і запропоновано бойкотувати німецькі фірми. З цього зібрання юрба пішла і направила на німецькі інституції та крамниці. Поліція, якою верує город, сяк-так припинила ці розрухи. Але намісник, не довіряючи городській поліції, на чолі якої стояв словенці, і опасаючись дальших розривів, прислав на допомогу жандармів та салдатів. Але не пірше роздратувало юрму, бо салдати й офіцери були німці. В найближчу неділю зранку в деяких місцях города були виявлені сутички між військом та натовпом. Увечері юрма знову видається до німецьких інституцій та магазинів і б'є там вікна. На улицах починається білка між салдатами та демонстрантами; двоє убито й багато поранено. Розрухи в городі все збільшуються. Аж тут виступив городський голова з протестом проти превеликаної війська. Він вимагає, щоб війська вивели з вулиць, а він сам, як голова городської поліції, буде оберігати порядок та зятати горожан. Намісник згодився вернути салдатів в казарми і заборонив появлятися на улиці, щоб не драгувати людськість, а лейтенантові, який звелів військові стріляти на демонстрантів, звелів зовсім вийти з города. Порядком швидко заведено й город, видимо, цілком заспокоївся. Але щоб висловити протест проти вимушення війська і спочуття убитим демонстрантам, на всіх словенських будинках вивішено чорні етикетки, а городська дума постановила поховати убитих на городській копці. На похоронах повяна була і городська управа в повному її складі.

ОСТАННІ ВІСТІ.

(По телеграфу та з газет).

Діяльність уряду та адміністрації.
ПЕТЕРБУРГ, 19. Р'єч' повідомляє, що у П. А. Століпін, обер-прокурора синода Ізвольського та пetersburgського митрополита Антонія була розмова, наслідком якої явилась зміна складу синода: архирей Серфати та Гермогел, що вже зібрався їхати до Петербургу на осінню сесію синода, несподівано лишено по їхніх епархіях. Увільнено від присутності крім того ще архирей: тверського Олексія, томського Макарія, таврійського Олексія, пензенського Митрофана та вологодського Нікона. Лишено бути в синоді Івана Кронштадтського.

Міністр зроблено пропозицію не давати звісток кореспондентам. Визнано особливо шкодливим всякі інтерв'ю, в яких іноді вживаються погляди, що суперечать поглядам урядової політики.

Парламентські відгуки.
ПЕТЕРБУРГ, 19. "Вечер" повідомляє, що на нараді бюджетної комісії міністр фінансів Кокковцев заявив: "Адже ж ви знаєте, як для уряду важно знати думку Державної Думи про позикку".
В "Нов. Руси" уміщено листа гр. Уварова, в якому зазначено, що прикази міністра народньої освіти Шварца з приводу становища вільних слухачок трохи не зміняє відношення до цього питання.

Шкільні справи.
ПЕТЕРБУРГ, 19. "Новое Время" повідомляє, що міністерство народньої освіти

закінчило вироблення нового университетського статуту і цей статут буде внесено в Думу в початку сесії.
 В Варшаві стали часто траплятися напади на студентів.
 Попечитель пetersburgської шкільної округи прохав міністра народньої освіти Шварца усунути з посади його помічника Матишева за те, що той дуже прихильно ставиться до опозиційних учителів. Міністр відмовив.

В "Росси" надруковано дуже різку статтю з приводу шкільного проекта ліги освіти.

В духовній академії заборонено передплачувати поступові газети.
 Помішника київського попечителя учебної округи Погодіна призначено директором ніженського філологічного інститута.
 Рада жіночого медичного інститута вдалася до слухачок з запевненням, що вона оберігає автономію та права рад, а також студентське представництво і запрошує спокійно розпочати науку.

Судові справи.
ПЕТЕРБУРГ, 19. Сенат лишив без наслідків скаргу осуждених за білоствозний погром.

МОСКВА, 19. За заснування с.-д. друкарні московська судова палата присудила Чістова та Єлагіна до кріпости; першого — на три, другого — на два роки.
 Виправдано бухгалтера фірми Гейголяева — Поленова, що рostrатив 32 тисячі карбованців.

МОСКВА, 19. За заснування с.-д. друкарні московська судова палата присудила Чістова та Єлагіна до кріпости; першого — на три, другого — на два роки.
 Виправдано бухгалтера фірми Гейголяева — Поленова, що рostrатив 32 тисячі карбованців.

Труси та арешти.
МОСКВА, 19. "Русск. Сл." телеграфує з Риги: арештовано нелегальну друкарню, що друкувала революційні газети. Заарештовано 12 чоловіка.

3 Тифліса до тієї ж газети телеграфують: арештовано за порушення обов'язкових постанов 24 гимназистів до арешту на один місяць кожного і кількох гимназистів до арешту на два тижні кожного.

КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ, 19. Заарештовано шайку грабіжників, що вчинили напад на ст. "Ларга". Трьох заарештовано, а четвертий, убивши трьох стражників, утік.

Вбивство.
МОСКВА, 19. Вночі на 19 сентября в домі Біляшкіна в Москві вбито дворянина; трьох вбивців затримано. Вони пояснили, що мали намір пограбувати домовласника і попередити з'ясувати дворянина, але він пручався і вони через те його вбили.

Напади та вбивства.
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ, 19. Вночі трое озброєних грабіжників пограбували квартиру Фельдштейна на 200 карбованців і втекли.

КАТЕРИНБУРГ, 19. Вранці, 18 сентября, в Тюмені зроблено замах пограбувати церкву. Вбито вартового та поранено другого вартового і дяка. Двох грабіжників затримано.
 Вдень пограбовано на 3.600 карб. залізничного артильщика.

народами, про інтереси котрих вона сама собою не дбає. Але ж на великий жал пануючі офіційні погляди одбиваються на культурі і там, де здавалось би, і місця не могло б їм бути. Ми маємо тут на увазі ту культуру, котру несуть нам російські школи з самого початку.

Що ми, недержавні народи, напр. українці, почуємо в школах такого, що могло б викликати у нас якийсь інтерес або симпатію до нашої рідної країни, котра жила колись своїм окремим своєрідним життям. Ачи ми почуємо в школах про наш народ, його мову, його життя, його творчість? Історія, котрої ми вчимося, є історія російської держави, і те, що міститься в ній з побуту українців, є ніщо інше як епізоди, котрі вставлені лише цілком випадково або за того, щоб ще більш підкреслити міць та силу російської держави. Українські пісні виганяються систематично по всіх школах, українська мова переслідується навіть в таких випадках, коли без неї не обійтись, здавалось би, тому, що рахується з педагогічними міркуваннями та вимогами, прийнятими при поясненні в початкових народних школах. В середніх школах старано переслідується навіть прононс, не кажучи вже про окремі українські слова. Навіть в таких сферах, де наука користується деякою свободою та незалежністю, як напр. в університетах, і там не почути того, що стоїть до української літератури, історії, та етнографії. При цьому теж саме можна сказати і про інші народи. Одно слово, все не великоруське заглушено і заглушається систематично, і нам доводиться знаходитись докладно тільки з руською літературою, історією, географією, то що. Звісно є такі культурні сфери, де можна працювати незалежно од усякої офіційної політики, і "общеруська" наука та література давно вже одірвалися од свого офіційного ґрунту і придбали собі славу і по за межами Росії. Окрім того наука та література і сами собою розвиваються незалежно від того режиму, який панує над недержавними народами Росії. Але ж і ця наука та література розвиваються в атмосфері російського життя, російських інтересів і російською мовою, і значить окрім великоросів та інтелігентних представників інших народів, зостаються чужими для простого люду. Звісно "общеруська" свідо-

ІВАНОВО-ВОЗНЕСЕНСЬК, 19. Увечері, 18 сентября, 8 озброєних злочинців напали на ст. "Ладігно", північних залізниць, пограбували зароблені за день гроші й утекли.

Холера.
ПЕТЕРБУРГ, 19. Холера змешується. Всього зашлобо 54, при чому половина дуже легко.

Вчора зашлобо 171, померло 85, одужало 125.

МОСКВА, 19. В трьох лікарнях Москви тепер лежить четверо слабих на холеру, які напевне видужають.

ОДЕСА, 19. 18 сентября помер з холери один.

Література, наука, умілість і техніка.

— Нові книжки. Петербурзьке "Благотворительное общество издания общепользовательных и дешевых книг" випустило в світ п'ять книжок "Ветеринарних порад В. Корольова: Пошесті на худобі" (з малюнками) і "Скотолічебник" В. Корольова, — (Ветеринарні поради) — всі п'ять книжок вкупі, з додатком) з 40 малюнками.

— Вийшов з друку восьмий випуск "Української Музи — наукової антології", де уміщено твори оцих авторів: Кримського, Грабовського, Славинського, Шурата, Стешенка, Кернеренка, Галки, Голоти, Загірної, Ярчевського, Липи.

— Українське видавництво "Знаття" — то сила" випускає книжку С. Черкасенка "На шахті", збірник оповідань з шахтарського життя.

— Міжнародний пам'ятник реформації. В Женеві незабаром розпочнеться будівляння "міжнародного пам'ятника реформації". Строк, призначений для присилання проектів, тепер уже скінчився і комітет по будівлянню цього пам'ятника має тепер більше 70 проектів, присланих з усяких країн. Жюрі збереться 2 октября. Як тільки воно оповістить свою постанову, всі прислані проекти будуть виставлені для публіки.

— Наслідство Сарасате. Після Сарасате зосталося наслідство коло 3 мільйонів франків. Мало не все воно перейде до його сестер. По 100,000 франків поспійний скрипач оддав в заповіті консерваторіям в Парижі та Мадриді; стільки саме він заповів на організацію музичного конкурсу імені Сарасате. Свої дві знамениті страдиваріусовські скрипки Сарасате заповів тим же самим консерваторіям. Художню колекцію своєю Сарасате заповів рідному місту Пампелуні, де його мають і поховати.

— Малюнки для народа. Московські фірми "лубочного" малювання від часу до часу випускали малюнки українського змісту, — яко ілюстрації до пісень, то що. Тепер такі малюнки виходять і в інших містах: наприклад, — в Одесі, відоме видавництво М. Карагодіна видрукувало в літографії Тіля 2 малюнки, на канавній сітці, для вивчання (в 4 і в 5 красок). На однім малюнку — неначе б то побутова сценка: чоловік лежить на землі, а жінка його б'є; до того — підпис: "била жінка мужика, за чуприну взявши". Убрання на

мо не беруть участі в тій ролі, за для якої є свої виконавці та спеціалісти, алеж умови розвитку російської культури роблять їх врешті байдужими там, де треба більш прислухатись та придиватись до інших вимог.

До речі нагадати тут і про той, безперечно негативний і навіть деморалізуючий бік російської культури, котра примусово і систематично прищеплюється в всяких ґрунтах і особливо далась взнаки українському народові. Кому невідомо напр., як ставляться до українського простого народу і до його мови ті його представники, котрим пощастило здобути собі якусь освіту, хоч би напр. в низчій школі. Свої рідні робляться за для таких "навчених" людей чужими, з котрих можна глузувати та посміятись тільки тому, що вони не тамлять "панської" російської мови; а ж "просвічені", котрі піднялись ще на один шабель, провчившись в середніх чи вищих школах, просто ігнорують найпекучіші потреби українського народу і цілком нехтують й як національною індивідуальністю, присмкочившись до "общеруської" культурної чарки.

Тепер зостається зачепити трохи ще одне питання, котре стосується до "общеруської" національності, і котре має в собі безумовно моральний характер. Це питання про будучину національності.

Хоч необхідно умовою за для того, щоб національність сподівалась на якусь будучину, є мова, котрою говорять її представники, і значить "общеруська національність", заснована на ґрунті "общеруської" мови, здається, має всі шанси на свою будучину, але це питання зараз же натикається знов на ге-які перешкоди, на котрих почасті вже вище доводилось спинятись.

Річ в тім, що "общеруська" складається з людей різного національного походження, се-б-то можна бути "общерусом", як каже Овсянко-Куликовський, на українському, на білоруському, жидівському, польському ґрунтах, і здавалось би, що ці люди єднались тільки на ґрунті общеруської культури, залишаючи в собі національні окремішності в характері, психіці, бажаннях, то що. От же, наперекір Овсянко-Куликовському, ці люди зв'язані між собою далеко міцнішими путами, бо як Гоголь з своїми очевидними симпатіями

постатях — українське. (Малюнок з цим змістом доволі часто зустрівається в продажі і на стінах у нас на Україні).

Другий малюнок — "Тарас Бульба". Намальовано, біля хати з садком, ту сцену, як Т. Бульба збирається, закачавши рукави, битися з синами. Обидва малюнки чинять доволі противне вражіння... Однак, не маючи собі чогось кращого, приступного по шні, наш люд охоче купує це малювання. Малюнки, що ми бачили, куплено в Київі, на базарі. Давно бродить чутка, ніби то наші артисти-малюки мають випустити дешеві народні малюнки, добірого змісту й кращого виконання, — але досі ще той намір не справлявся. Однак, ми чули вже певну звістку, що незабаром має вийти ряд дешевих українських малюнків для народа Ф. Красицький, той, що недавно випустив портрет Шевченка.

Бібліографія.

М. Лисенко. Збірка народних пісень в хоровому розкладі, пристосованих для учнів молодшого й підстаршого віку у школах народніх. 72 стор. Ціна 1 руб. 25 коп. Київ. 1908 р.

Українська пісня серед всіх славянських народностей прирідбага собі велику славу й пошану і тільки... на самій Україні доводиться їй зустрічатись з ворожим відношенням до себе всяких офіційних і добровільних асиміляторів. Українське слово гонять з школи, а під українські пісенні мотиви підставляють слова російських авторів. У нас вже кілька разів наводились такі факти з практики педагогів "одеської шкільної округи, але не дуже рідко трапляються подібні з'явіща і по інших шкільних округах. Як дико, гідко виглядає таке сполучення мотивів і слів, що не мають між собою нічого спільного, це може уявити собі тільки той, кому на своїй уші довелось почути таке знуцання з рідної української пісні.

Але полишемо на який час свідомих асиміляторів і згадаємо про ту масу народніх учителів, яка без всякої задньої мислі ширить в народніх школах на Україні великоруські пісні, російську музику і занедабує українську пісню, свою рідну народню музику. Чим пояснити це сумне з'явіще?

Безперечно велику роль тут грає страх перед шкільним начальством, яке навіть в прихильності до рідної пісні ладне бачити український сепаратизм! Пригадується мені тут один характерний випадок, що трапився на моїх очах. Років кілька тому у київській михайлівській второкласній школі була шкільна вечірка, на якій школярі деклямували вірші і співали російські та українські пісні. Був на цій вечірці і відомий тепер архим. Макарія (а тоді ще секретар шкільної епарх. Ради — д. Гневушев). Після вечірки учителів-регентів довелось немало зазнати од цього добродія нарікання за те, що українськими піснями він підріжнував з більшим захопленням, ніж великоруськими.

Регент-учитель тоді не звернув на ці нарікання особливої уваги, а при кінці шкільного року його викинули з школи, як неблагонадійного. Розуміється, що такий випадок не може не зробити на учителів свого вражіння.

Але і окрім страху перед начальством є ще мало причин, які не дають учителям змоги навчити до ладу своїх школярів українських піснями.

Найважливіша причина це та, що й до сього часу у нас не було таких українських підручників співи, якими могли-б користуватися народні учителі. Не було такого видання, яке відповідало-б умовам співання хору з дитячих голосів, найбільше зовсім некультурних. Десятки та збірники пісень М. В. Лисенка написані не для шкільного співи, а про всякі збірники в роді д-я Дзбановського, в яких уміщено декілька й українських пісень, і гадувати нічого.

Не багато краєць од збірників Дзбановського одряніється і збірник "Луна" д. Стеценка.

Тільки тепер з виходом в продаж "збірки народних пісень" М. В. Лисенка той брак — підручника для українського шкільного хору який, пекуче відчував на собі кожний народний учитель, по часті усунуено.

В свою "збірку" М. В. Лисенко завіз що найкращі перли пісенної творчості нашого народу. Він звернув також багато уваги на те, щоб уникнути тих неприемних вульгарностей, які іноді трапляються в тексті народних пісень і дав дітям у науку співи шкільного по справедливості здоровий, корисний матеріал. Впорядчик використав народній матеріал в цілій його повній, переішливши науку шкільного співи через ціле життя народне, як воно одбилося у відповідних піснях народніх, простуючи від несвідомого віку дитячого в його співах-іграх далі через гуртування молоді в забавах молодечого віку. Класичній поезії життя народнього в його доісторичній добі, в добі релігійної творчості духа, в його віруваннях в обрядових піснях, присвячених кожній добі року (весна — танки, веснянки; літо — купальські, петрівчані, зажинні, обжинкові; осінь — весільні; зима — колядки, шедрівки) впорядчик "збірки" теж уділив чимало місця.

Пісні *любовні*, в приступних розумінню дітей шкільного віку рубриках пісень ролінних і ліричних, ідуть в "збірці" слідом далі і приводять до пісень *історично-ного* циклу, до свідомого громадянського життя народнього, до устрою внутрішнього, до відносин з сусідніми народами, до боротьби з ними в обороні свого краю, своїх прав. *Рекрутськими* піснями завершується цілком історичних пісень. Зразки *чумацьких* пісень та пісня про Купріяна — *Цехмаєстра* — з життя *цехових братів* на Волині, лишаються нарешті пам'яткою про давні спілки економічного та правового життя народнього на Україні.

Кількома піснями змісту *веселого молодечого* — в додатку — закінчується зміст збірки.

З зазначених одділів особливо звертають на себе увагу перший — дитячі ігри — та п'ятий — історичні пісні. В першому одділі учитель знайде багато надзвичайно цінного матеріалу, яким може заінтересувати й забавити своїх учнів. В історичному одділі дуже цінні ті пояснення, які дає впорядчик до кожної пісні. Кожне історичне привіще, імення після цих пояснень, для школяра не буде порожнім згуком, а

себе, перейти в обійми чужої культури, навряд жі окупиться нею, яка б вона не була висока. Тепер же, коли український народ прокидається до нового життя, прямо вже така гріх не обізватись до нього його рідним живим словом. І "общеруськізм" з його великоруськими тенденціями повинен уступити своє місце іншим принципам.

Що ж до "общеруської" мови, яка встаети поки що об'єднує культурних представників різних народів, то сучасну її ролю можна зрівняти з роллю в середній віці латинської мови, котра колись єднала людей на ґрунті культурно-офіційних відносин, і все-таки, не дивлячись на це, не виробила не тільки що окремої національності загально-латинської на всяких етнічних ґрунтах, а навпаки, під натиском нових часів, в міру зростання гуманітарних та демократичних ідей уступила своє місце усім живим мовам.

Само собою, що відповідно часу і серед "общерусів" вже помітні де-які зміни, і як шановний професор не перевернувся ще на справжнього українця, то тому причиною його довголітня служба російській культурі і звичка до неї, як наслідок цієї служби. З другого ж боку незнання української мови зробило б те, що навряд такі люди при всьому бажанні могли б і працювати на українській ниві, і вийшло б, що довелось би поставити над собою хреста; а звісно, що не таким талановитим людям, як Овсянко-Куликовський, зрікається цілком того, на що втрачені сила та енергія впродовж багатьох років.

Але ж молодшим "общерусам", у котрих прокинулись вже де-які симпатії до українства, слів би вже свої сили повернути тому народові, котрий так довго нехтували і свої і чужі. "Общеруськізм" стільки шкоди наробив впродовж століття, що тепер, коли настали кращі часи, пора б вже пригадати, хто був ініціатором цього діла, також як і пам'ятати те, що незабаром буде і зовсім ніяково носити оце зношене вже цілком офіційне плахтіття.

давати цілу картину з минулого життя його отчини, а це, безперечно, впливатиме на розвиток національної свідомості учнів.

Як ми уже сказали, потреба в такій книжці давно вже відчувалась, але нам особливо приємно констатувати той факт, що потребу цю задовольнив такий знавець української пісні, як М. В. Лисенко. Своєю розкладкою пісень він зумів з одного боку уникнути великих труднощів хорового співу, а з другого боку строго додержати характерної для українських пісень гармонізації. Збірка починається піснями для одного голосу, далі до них прилучаються пісні на два голоси і нарешті — йдуть пісні трьохголосні.

З верхнього боку книжка, не вважаючи на свою дешевизну, має розкішний вигляд.

Щиро вітаючи нову працю шановного М. В. Лисенка, гаряче рекомендуємо її нашим народним учителям. Книжка ця повинна і безперечно згодом стати необхідною в шкільній практиці кожного народного учителя — регента.

М. Лисовицький.

Театр і музика.

Театр „Грамотности“.

Поставлена в п'ятиху драма Тогобачного „Жидівка Вихрестка“ збрала публіки мало не повний театр. В заглавній ролі виступала М. К. Заньковецька, яка з своєю шаблонною роллю утворила на сцені живий і безпечний образ безталанної Марії, що, не змігши винести всієї ваги свого страждання, мусила наложити на себе руки. Гра М. К. зробила величезне враження на публіку і оплескам та викликанням після кожної дії не було кінця, а серед дії в особливо драматичних місцях були й істерики...

Гарним партнером д. Заньковецької був д. Марьяненко, який грав роль батька Марії — Лейби; деякі сцени (прокляння, божівілля) він провів з особливим артистичним підйомом та захопленням.

Інші артисти також добре справилися з своїми мало вдачними ролями і, видно, не мало попрацювали, щоб оживити їх і надати їм людський образ, якого не надав їм автор п'єси. З решти артистів потрібно зауважити д-ку С. Тобілевич, що грала роль тещі Марії, та д. Певного, який виступав в ролі Степана, Маріного чоловіка.

Т. Р.

Театр „Соловцов“.

„Іх четверо“ (Ich czworo) Трагедія лютых людей Г. Запольської. Іх четверо — чоловік, жінка, дівчинка Іуна та жіночий полюбовник, і склалися життя їх так, що справді можна назвати його — трагедією нерозумних людей. Розумний, чесний, чулий професор взяв за жінку нерозумну, неморальну, люту, поганого виховання жінчину, яка робить пекло в хаті: свариться, вдає з себе великорозумну і на сам кінець заводить собі полюбовника такого ж як і сама нерозумного, неморального. Довідується про це чоловік — професор і застає її з полюбовником у його на квартирі.

Раз-у-раз смираний, мовчазний, він рішучо повстає проти гадоти і вигонить жінку до її коханця. Нерозумні коханці, що вміли тільки зламати своє й чуже життя, мріють про те, що пойдуть в Монте-Карло, а в господі професора осідається господарювати швачка, приятель Іхнього дому.

Такий загальний зміст цієї цілком реальної комедії; до того ж по всій дотепно, легко написаній п'єсі повно юмору, так характерного для авторки „Моральности паві Дульської“. На фоні сучасного „поривання“ до якихось нових форм драматичних творів „Ich czworo“ вигідно визнається. Твір безумовно талановито написаний. Але... але мода, „дух часу“ зробив своє, і Г. Запольській скортіло врата свій твір у „квітка“ модернізму. І от виникає зовсім зайві, білими нитками пришиті до комедії — ці комедії „пролог“ та епілог, де якесь „віято в чорном“, деде-деде помітне, через цілком розумну зав'язку, вигодує, що воно „душа світу“ і т. н. і що ця душа показує нам смертним комедію „глухих людей“.

До правді сказати не можна було втратити, що саме говорила ця „душа“, названа авторкою „Мандратор“, бо виконавць „душевної ролі“ д. Леонтьєв якось заздалегідь не по земному виголошував пролог та епілог. Чути було тільки окремі вигукі, а решту слів артист так шепотів, що всі вони засталися пра йому.

Можна зрозуміти, коли додає пролог та епілог Леонід Андреев до „Жизни Человіка“, бо ввесь твір цілком символічний, коли це робить Фр. Ведекінд в „Лулу“, бо вся п'єса відіграна від одної теорії і заздалегідь утворює для реальної драми, — але тут, у творі цілком реальному, це тільки зайва фальш, яка стоїть зовсім осторонь од комедії.

Що до виконання самої комедії то воно було дружне, ансамблеве. Грали всі артисти дуже добре. Д — ка Юрьєва (професорша) дала зразок ликої, верозумної жінки, грава надзвичайно просто, правдиво. Добрими партнерами їй були д. Смірнов (професор) та Двінський (полюбовник).

Розміттому хисту д. Смірнова доводиться ливуватися. Сього вечора він грав роль неарестанька і, як і завжди, дав колоритний образ. Його скривджений жіночку професор був дійсно „святій“, як казуть про його на сцені Д — ю Двінському в ролі полюбовника не пощастило підкреслити ту пошлість, яка привертала до його професоршу. Дірична роль дівчинки — Лілі, відіграна д. Лісою в щирій, лагідній тонах. Це незамітна артистка на такій ролі. Цілком на своєму місці була д. Стрешнева в ролі „вдова“. Д — ка Гофман

добре грає роль швачки, але артистці слід уникати неприємної манери — підкреслювання окремих слів.

Виставлену після п'єси Запольської комедію О. Мірбо „Вор“ доводилося слухати і в старанному виконанні суфльора, і в вудному — артистів. Добре б грав Степанов добродушного хазяїна, як би краще знав свою роль, а талановитий д. Дагмаров-Жуков заздалегідь хлопчик для ролі вомодельного „зодія“.

Литера.

„Електричні гойдалки“ Д. Гайдамака вигадав забавку для глядачів. По виставі „Суєти“ одбувається, як видно з оповісток, співи хорові, танці та потішання публіки „електричними качелями“.

ДОПИСИ.

(Од власних кореспондентів).

РАДОМИСЬКИЙ ПОВІТ, (на Київщині). Наближається зима — час опорядити народну школу в с. Обуховичах, Іванківської волости, треба й підручників прикупити, а в шкільній скриньці немає й копійки. На місцевих збірщиках лічтись недобору шкільних сум: за рік 1906—30 карб. 27 коп. і за рік 1907—109 карб. 31 коп., але волосний старшина не тільки цих грошей, а й за біжучий рік не стребував ні копійки. Правда, од багатьох селян, що розквитались загодою за всіма податками гроші вступили й на школу, та старшина їх повернув на виплату казенних податків за несправних платільщиків, бо на його думку школа може перестояти і без грошей, доки не заплатять податки несправні селяне. Взагалі наш старшина має на школу „особливий“ погляд, — це видно хоч би й з того, що за жалуванням до нього завжди вчителів доводиться їздити по кілька разів.

ГАДЯЧ, (на Полтавщині). З 9-го сентября розпочалося у нашому городі земське зібрання. Праве крило його на цей раз не мало успіху. Як не гомонів д. Борсуков, а по його не вийшло, помірковані гласні з гласними від селян поставили на своєму. З великим завзяттям громили праві земці місцеву земську газету: і така вона й сяє, і гроші марно на неї йдуть; і, мабуть, ще довго гласні сперечались би за неї, як би один з гласних селян не виступив в оборону газети і не сказав так: „читали ми Бову-Королевича, а тепер Галашку газету, а це ви хочете, щоб ми читали Єрусалана-Лазаровича“. Після цієї промови праві гласні замовкли, як у розводі набрали; і газета буде виходити й на далі, бо зібрання постановило асигнувати на неї—3,500 карб.

Далі зібрання постановило прохати уряд завести у нас гімназію, на яку земство дає будинок і 6,000 карб. що року заповомоги. Не здолавши знищити газету, праві гласні накинулись були на жіночу школу д-ки Клепачевської, щоб не дати їй щорічної заповомоги—1,500 карб. та й тут їм не пощастило: не даремно тільки потратили порох.

Листування редакції.

Поірвське, самарськ. губ. М. Шкод. За взорами для вишивання зверніться в книгарню „Кіевск. Старини“ (Безаківська, № 8).

Календарні відомости.

Неділя (16-та по Тройці, г. 7), 24 сентября. Св. Дмитрія митр. Ростовського, св. ап. Кондрата.
Сх. сон. 6 год. 4 хв., зах. сон. 5 год. 33 хв. Понеділок, 22 сентября. Собор прп. отців, що у ближніх київських печерах, мч. Фоки Сх. сон. 6 год. 5 хв., зах. сон. 5 год. 31 хв. Р. 1707 ум. гетьман Ів. Мазепа, котрий воював з царем Петром I за самостійність України.

Редактор М. Павловський.

Видавець С. Чуваленко.

Оповідки.

Салон Дамських Шляп
M-me NADINE
ХРЕЩАТИК, 41
парад. ход. 2 поверх.
де депо Імператорської.
Ціни найдешевші.

ПОВІДОМЛЕННЯ.

Торговий Дім А. П. СЛІНКО та К-о.

повідомляє поважних д-д-к покупців, що до наступаючих сезонів одержано од кращих фабрик великий вибір шерсті і суконного краму на форми всяких відомств та інституцій; також вийшла в продаж велика партія самої модної меблярської матерії, гардинного тюлю, розкішних оксамитових килимів, плюшових скатерок, пухових ковдр Rod. de Mounton; крім того у всіх трьох магазинах Торгового Дому Ви завжди маєте колосальний вибір шовкового, запівшовкового, бавовняного краму, швейцарських напів-готових платтів — шерстяних та вш. Що-дня одержуються останні новини осіннього і зимового сезонів.

МАГАЗИНИ ТОРГОВОГО ДОМУ:

- 1) 1-й ГОЛОВНИЙ — ХРЕЩАТИК, 30, телефон 485.
- 2) ВІДДІЛИ: 1-й під фірмою „ДБЛО“ на розі Великої Васильківської і Каравацької, вл. д., телефон 1051.
- 3) Тільки що одчинено відділ на Євр. Галицькому базарі, д. Бульона, ріг Бульв.-Курявськ., 51.

При магазинах Торгового Дому приймаються замовлення верхнього вбрання: мужського, дамського, воєн., студентського і гімназійного.

З справжньою пошаною Торговий Дім А. П. СЛІНКО та К-о. Як і в минулі роки, Торговий Дім накладає своїм завданням мати кращий крам першорядних фабрик і продавати його по цінах, що за всякою конкуренцією. 5-381-3

ЗУБНА ЛІКАРНЯ

Бр. ТЕТЕЛЬБАУМ, Прорізна, 24. Прайм. лікарі-спеціал. од 9—9. Плата по таксі. гд—409—5

Поставщ. Т-ва Потр. Служ. Ю.-З. м. д.

M-me OLGA

Театральна, № 10.

Салон корсетних приладів і матерій.

Продаються і на прокат маютьесь постоли для артисток.

Одерж. велик. вибір Шляп загравнич. моделів, Платтів, Блузон, Спідниць, Корсетів готов. і по замовл. виключно Паризьких фасонів, також галантер. товари. При магазині майстерня і школа крою і шиття. Приймаються учен. з пансіон. 5-361-4

КОВДРИ

плюшові, шерстяні, пухові, профес. Єсера і пледи.

С.-Петербурзька фабрика білизни і галстухів

Р. М. ГЕРШМАН,

Прорізна, 2, телеф. 282. Приймаються замовлення, переробка і мичення білизни. Ціни без торгу. 47.50-825 6

ОБУВ

Великий вибір самої модн. гарної дамськ., муж. і дит. обув Хрещатин, 43. власного виробу і загравнич. На складі є резин. ГАЛОШІ Р. А. Р. М. Замовл. вишопн. швидко і акур. ЦІНИ ЗНАЧНО ЗНИЖЕНІ. 10—333—9

ОБУВ

!! Добірні! Гарні! Кріпка!! ДОРОЖНІ РЕЧІ.
Г. Н. ГАВРИЛОВ, ХРЕЩАТИК, № 47.
У великому виборі загравнич. і власного виробу. Ціни дешеві. Приймаються замовлення. 10—329—9

ОБУВ

ХРЕЩ. 41. ФАНКОНІ ХРЕЩ. 41. ФІРМА ІСТНУЄ З 1861 РОКУ.

В магазині є великий вибір обuvi.

Замовлення приймаються в своїй майстерні. ЦІНИ ДЕШЕВІ. 00-000-4

Е. ГЕРСЕ. E. NERSE.

ХРЕЩАТИК, 20. ШЛЯПИ. ВУАЛЬКІ. Шпильки для шляп. ГРІВІШКИ. х—430—1.

ЛІКВІДАЦІЯ з нагоди ремонту магазину

ОБОРОТ

Прорізна, 16. Сезон. крам: спідниц, блузки, капоти, панчохи, шкарпетки теєлі фуп., ковдри, хустки, білізна, галстухи. Опуст 25%—35%. 25—405—5

Молода дівчина дуже благає дати службу няньки, згодна на виїзд, гарно знає українську мову. Воздвженська, 45, 10. 3—418—3

Анц. О-ство „Вл. А. ДОЛИНСЬКИЙ“

Нафтові двигуни „ПЕРКУН“

самі найпростіші, зручні при вжитку, вимагають дуже мало води і нафти коло 1 фунта в годину на силу.

ВІДДІЛИ: у Козятині та Фундуклеївці, кiev. г.

В ново-одкрт. модн. мануфакт.-суконному магаз.
Сергія Ільча Сінника.
Хрещатик, д. № 38.
Що-дня одержуються останні новинки сезону, шовкових, шерстяних, суконних, бавовняних і меблярських товарів, величезний вибір бумазів, одіяд, килимів, тюль гардинний. Сукно для форм всяких інституцій.
Прийм. заказів мужської статської і форменної одіяді, а також дамського верхнього вбрання під орудою відомого кравця Кравця. Ціни значно нижчі істнуючих у Київі. Одхліл магазину в Ніжині. 10 0314—6

Чеський Магазин
ЧЕШЬКО-РОСІЙСЬКОЇ МЕХАНІЧНОЇ ВЯЗАЛЬНІ
Г. В. АНДРЕЄ, Велика-Васильківська № 10.
ВЯЗАЛЬНІ ВИРОБИ, КУРТКИ, СПІДНИЦІ, ХУСТКИ, ПУХ І ШЕРСТ, КОВДРИ, ПЛЕДИ.
ДИТЯЧІ КОСТЮМИ, ПАЛЬТО ОСІН. І ВАТНЕ. ЗАКОПАНСЬК. КОСТЮМИ, ГАМАШІ, ПАНЧОХИ, ФУФАЙКИ та инш. 100-340—16

Торговий Дім
ПРИЕМНИКІВ М. Є. БИКОВЦОВОЇ
на розі Хрещатика і Б. Бульвара.
У великому виборі одержано сезонні крами, ученицькі матерії і формене сукно кращих фабрик.
ЦІНИ ДЕШЕВІ. 50—323—13

Видавництво „ЧАС“ у Київі.
Цими днями вийде з друку одривний ілюстрований
Календарь „Час“ на рік 1909-й.
В календарі „Час“ буде уміщено, окрім всіх календарних відомостей, силу всякого літературного, історичного й гумористичного матеріалу, а саме: Календарь „Час“ містить: Віля 200 історичних дат (всіх видатних з'явищ українського життя), 220 приказок та прислів'їв, 120 загадок та скороговорок, 220 гуморесок (анекдотів історичних і сучасних), 100 віршів, 160 всяких інформацій та хазяйських порад. Окрім згаданого в календарі „Час“ уміщено багато малюнків та портретів, афоризмів, статистичних, астрономічних відомостей, українське меню на неділі та свята, календарь „Час“ нагадує, що коли треба зробити і т. п. Календарь має артистично виконану синьку і буде служити гарною оздобою кожній кімнаті. А невелике число примірників буде видано на ростіщих художніх спивках-конгрес, обложено-вих деревом. Ціна календаря „Час“ на звичайній синьці 50 к., на дерев'яній 75 к. Замовляти заздалегідь і купувати календарь „Час“ можна по кращих книгарях на Україні. Хто випише зараз 10 примірників з складу видавництва—Київ, В. Володимирська 28, книг. „Л.-Н. Вістника“, той не платить за пересилку і одбірає дурно одинадцять примірник. 10-375-6

ГАЛОШІ
„ПРОВІДНИК“
ПАТЕНТОВАНІ
Найперші в світі, найміцніші, найкращі по виробу і гарні по фасону.
БЕЗУМОВНА ПОРУКА ЗА НЕБУВАЛУ МІЦНІСТЬ КОЖНОЇ ПАРИ.
25—365—6

GRAND PRIX у ВІДНІ
і вища нагорода у Благотворителів у році 1907.

НЕЗРИВЯНІ ПОДАРУНКИ
Пршліть фотографічну картку любовної людини і ви одержите точну копію в мініатюрі у формі брошеві, брелока, запонок і т. инш.

КАТАЛОГИ ДАРЕМНО.
Потрібні агенти в провінції!

ХУДОЖНЕ АТЕЛЬЄ
„СЕМІ-ЕМАЛЬ“
у Києві, Хрещатик, 22.
50-384-3

ВЕЛИ
чезний вибір різноманітного шовкового, шерстяного, сукняного і бавовняного краму одержано до осіннього і зимового сезонів

у Торговому Домі ЖУК, ОРЛОВ та ДМИТРИЄВ
ПРОРІЗНА № 17.
ЦІНИ САМІ ДЕШЕВІ. тд-287-16

ЧАЙ ЦАРСКАЯ РОЗА

Если Вы поклонник и любитель хорошего китайского чая, если Вы помните те удивительные чаи, которые продавались в старину, лет двадцать тому назад, и если Вы любите с наслаждением, восторгом до сего дня покусать ароматного чайку, то немедленно требуйте из наших складов на пробу хотя бы один фунт нашего знаменитого чай Царская роза Ненчао. Чай Царская роза только что получен сухим путем через Сибирь свежий, нового урожая. По случаю хорошего урожая и удачного сбора чай Царская роза вышел так хорош, как никогда не был и по своему качеству напоминает те старинные чайки, которые хорошо помнят все любители и знатоки. Кто желает возможно скорее получить свежий чай, может выписать на пробу 1 фунт чай Царская роза Ненчао. Пробный фунт высылается по оптовой цене за 1 р. 85 к., 3 ф. за 5 р. 25 к. и 5 ф. за 8 р. 45 к., при чем все расходы по пересылке мы принимаем на свой счет. Высылаем чай от одного фунта по оптовой цене, мы надеемся, что дадим возможность всем по умеренным ценам иметь выдающийся по качеству чай.

Требования адресовать
СЕМЕЛЫ И. Е. ДУБИНИНА Москва, Полянка, 55.
Подобный и интересный проследить чай, кофе и какао высылается всем по требованию бесплатно.

Вимагайте всюди тільки
(дозв. Київ. Врач. Отд.) **ЗУБНИЙ ЕЛЕКСИР. ХИМНИЙ ЗУБНИЙ ПОРОШОК. ЗУБНУ ПАСТУ** для чищення штучних зубів.

Зубного лікаря І. В. МІРКИНА.
Головне дпо, Хрещатик, 48, телеф. 1045. гд-388-3

BRIC-A-BRAC
МАГАЗИН
◆ **ВИПАДКОВИХ РЕЧЕЙ** ◆
ХРЕЩАТИК 7, ПАРАД. ХІД
„СТАРОВИНА І РОСКІШ“

КУПЛЯ І ПРОДАЖА
усіляких стародавніх, сучасних подержаних і нових в додержаних стилях речей: меблі, зеркала, бронзи, фарфору, картин, килимів, портрєв, музикальних струментів, шаурок, ваз, статуї, золота, срібла, брильянтів, жемчугу і инш. й инш.

Купля лямбардн. і позичкових кас квантанцій.

Реставрація картин
і стародавн. меблі і инших речей, в якім би вигляді вони не були-б від доглядом спеціаліста

А. ОФМАНА.
ПРИЙМАЄТЬСЯ НА КОМІСІЮ для ПРОДАЖУ і ПЕРЕХОВУВАННЯ (в окрем. кімн.) всіляка мебля і крам.

УПАКОВКА, ПЕРЕВОЗКА І РОСПАКОВКА.
оцінування речей даром.

Прсю звернуть увагу на точну адресу:
Київ, Хрещатик 7, парад. хід, маг.
„СТАРОВИНА І РОСКІШ“
гд-411-2

ХУТРИНИЙ МАГАЗИН
І. Н. Істоміна, бувш. М. І. Тойба.

Фірма існує Миколаївська, № 4 з 1881 року.

Всілякі ХУТРА і ГОРЖЕТКИ
Величезний вибір хутрового вбрання
В роскішному виборі
Приймаються всілякі замовлення на мужські та дамські речі; для виконання замовлень випиано спеціально закройщица з Відня.

Умови магазину: Речі, що куплені в могому магазині і через щось не відповідають бажанням того, хто їх купив, або випиасав, приймаються назад, при особистій покупці в трехденний, а при виписуванні в місячний срок, і на бажання покупця заміняються іншими, або повертаються за них гроші.

4576-200-429-1

В. ЛЮБЕК І К^О
Хрещатин, 29 - Телефон 1569.
ОДІБРАНО МОДЕЛІ
Парижа, Берліна та Відня.
Заготовлено у велик. виборі копировки.
Замовлення приймаються, при нагальній потребі виконуються в 24 г.
МАТЕРІАЛИ І ДОДАТКИ. ● ОСТАННІ НОВИНИ СЕЗОНУ.
Ціни найдешевші. м-351-5

У ТОРГОВОМУ ДОМІ
КОТЛЯРОВ ТА ЧОРНОГОЛОВКИН.
Хрещатин, № 38.

Єже одержано на осін. та зим. сезон модні матеріали. Для дам: шовк., шерст, загарячені вельвети на сукні; сукна кольорові; англійські для убраннів, плюші шовкові та шерстяні; котики, каракулі, драпи—хутра на сакн та жакети. Кружевні верхні сакн. На муж. кост. величезний вибір: російськ. та англійськ. трико, драпу, крепу на сюртуки. Форма для учнів усіх відомств; діагональ, сукна, настор, килими, мебельні матері і багато инш; Ціни дешевші ніж скрізь у Київі.
10-334-9

Гарної добротности
і безумовно модну тканину одержано в великому виборі в магазині

ГРИГОРІЯ ІВАНОВИЧА ФУРМАНОВА.
Хрещатик, № 22
під гостинницею Гранд-Отель. 50-386-15

Мануфактурно-суконний магазин
А. В. ВЕРЕСТОВСЬКОГО
Хрещатик, № 36.
(Фірма існує з 1834 року).

Має репродукцію совісної та солідної краніниці, ак у межах південно-західного крєч. та і по всій Росії. **ОДЕРЖАНО:** на осінній та зимовий сезони елегантні і разом з тим, приступні по ціні для кожного матері на жіночі сукні, костюми та сакн. Шерстяні шовкові російські та закордонні вельвети, драп-хутра, каракулі, плюші на підшевки, кольорові сукна на костюми та сукні і багато инш. Одділ для мужчин: російське і англійське трико, крей на сюртуки, драп. Для учнів діагональ, сукно, настор. Усіх відомств форми для дівочих гімназій. Величезний одділ килимів, матері на мебелі, портрети та баг инш.

Найбільшу увагу звернуто на те, щоб ціни були безперечно дешевші усіх існуючих у Київі.

Асортирована партія краму, продається за дешеву ціну. 10-327-9

До сезону! **ВИКЛЮЧНО** для електричного освітлення

Зважаючи на переход в недалекому часі у друге більше, значно поширене помешкання

Електро-Технічне Бюро ЛІПЕЦ та К^О КИЇВ, Хрещат., 11. Телеф. 909.

призначає першу за 15 літ існування фірми

ДЕШЕВУ ПРОДАЖУ

свого кодосаль-ного складу | **АРМАТУРИ для ЕЛЕКТРИЧНОГО ОСВІТЛЕННЯ** | з опустом в 30, 40 і 50%

До розпродажу призначені величезні знаряддя для освітлення: люстри, бра, ампелі, фонарі, настольні лампи, плафони, качалки, декорат. прикраси, електричні фігури та инш. й инш.

Арматура найновіших зразків і артистичного виконання, як дешева так і сама дорога.

◆ **САМИЙ ВЕЛИКИЙ ВИБІР.** ◆
Просимо оглянуть виставку на другому поверсі.

Модно-мануфактурний магазин
МИКОЛИ ФЕДОРОВИЧА ПЕТРОВА
Вел. Васильківська, 12, проти Рогнединської.

Сповіщає д.д. покупців, що для осіннього і зимового сезону одержано роскішній вибір шовкових, шерстяних, суконних і бумажних матері, а також плюші для дамських верхніх речей, англійські вельвети для плаття, плюшеві ковдри, теплі хустки і гардинний толь. Ціни дешеві і без запросу. 20-352-5

Незвичайна новина!!! Тільки за 3 карб. 25 к.

Вислаємо 5 шт. великих пластинок „не папіряних“ самого великого розміру „Signat Grant“: різні оркестри, марші, вальси, польки, опери, варієтні і українські хорі, колекції і т. инш. Ціна за 5 шт. тільки 3 карб. 25 коп., 10 шт. 5 карб. 50 к., 15 шт. 7 карб. 50 коп. Вислаємо також грамофони по оптовій ціні справжній „ТОНАРМ“ 1-го сор. чепурної і міцної роботи; за одним заводом можна переграги кілька великих пластинок. Ціна за „ТОНАРМ“ 1 сор. тільки 12 р. 75 к. Вислаємо зараз, одібравши замовлення з завдатком в 3 карб., можна маркам. Адрес: Головн. свл. муз. струм. Торг. Дому **Т. ва „Чикаго“**, Варшава I, Новий Світ 47-54.

ВЕЗЛІЧ ВДЯЧНИХ ЛИСТІВ
ПРЕШІ: Випиє. зразу на 20 р. додаєт. хурно 1000 конц. добр. грамоф. голок. 2-398-40191-2

За гарний і елегантний крой нагорожений великою золотою медаллю на виставці у Відні і одержавшу Висшу нагороду Grand-Prix.

ПЕРВОКЛАСНИЙ МАГАЗИН **МУЖСЬКОГО І ДАМСЬКОГО ВБРАННЯ** ТОРГОВОГО ДОМА

І. А. Ходорковський та К^О
Київ, Хрещатик, № 50. Телефон № 527. ◆ Оповідчає, що на поступаючі осінній і зимній сезони одержано в дамському одділі

МОДЕЛІ

останні новини Парижа, Берліна і Відня для копировки всяких речей. Танож одержано великий вибір матеріалів різних рисунків кращих Англійських і Російських фабрик для **ПРИЙОМА ЗАМОВЛЕНЬ МУЖСЬКОГО І ДАМСЬКОГО ВБРАННЯ.**

ВЕЛИЧЕЗНИЙ ВИБІР ХУТРА: хорьки, норки, кенгуру, підсоболь, сурки, астрахань і каракулі.

◆ **Готовое вбрання як мужське, так і дамське.** ◆
Приготовлено в великому виборі. Чепурне і добросовісне виконання замовлень під орудою опитних закройщиків, P.S. Постащик О-ва Петребат. Служащих Ю. З. з. д.

ВЕЛЬВЕТ англійськ. од 1 р. 5 к. російськ. од 50 коп.

Трико драп СУКНО всі копії од 1 р. 18 к.

ПЛЮШ хутр. од 1 р. 30 к. **ПЛЮШ** котик од 1 р. 35 к.

Продаж ХРЕЩАТИК, 42 у дворі у „ЖАКО“

Вийшов 8-й випуск.
ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА НА ВИДАННЯ:
УКРАЇНСЬКА МУЗА.
Поетична антологія, (історична хрестоматія)
під редакцією Олександра Коваленка.

в 12 випусках; виходе кожного місяця. В антологію входять кращі твори всіх найвидатніших українських поетів, починаючи од найстаріших корифеїв і до наших днів: з України Російської, Галичини, Буковини і Америки, всього до 120 поетів. В кожному випуску будуть твори нові і вже друковані, з портретами, автобіографіями і біографіями поетів, заставками і вільєтками. Збірник буде великою формату і матиме до 1200 ст. Ціна кожного окремого випуску 25 к., з пересилкою 30 коп.; а по передплаті—2 рублі за всі 12 випусків, з пересилкою 2 р. 50 к. Можна на вишлат: 1 руб. зараз, 1 руб. через місяць і 50 коп. через місяць. За гривню: 3 р. 50 коп. з пересилкою, в Австрії 8 корон, в Америці 2 долари. **Гроші посилать по адресі редакції:** Київ, Іванівська улица 75, Олександр Коваленко, або в „Українську Книгарню“, Безаківська 8, або в книгарню Д. Ізиковського, Хрещатик, 29.

В 8 випуску надруковані: Кримський, Грабовський, Славінський, Щурат, Стещенко, Кернеренко, Галка, Голота, Загірня, Ярчевський, Ляпа.
0-426-2